

PODNIOSŁY (42) *part praet act*

Oba o jasne.

comp podnieślejszy (2).

sg m N podniosły (6). ◇ *G* podniosł(e)go (1). ◇ *D* podniosł(e)mu (1). ◇ *A* podniosł(e)go (2), podniosły (1). ◇ *f N* podniosła, podnieślejszą (3), podniosł(a) (3). ◇ *D* podniosł(e)j (1). ◇ *A* podniosła (5). ◇ *I* podniosła (1). ◇ *L* podniosł(e)j (2). ◇ *n N* podniosł(e) (3). ◇ *G* podniosł(e)go, podnieślejsz(e)go (4). ◇ *pl N subst* podniosł(e) (4). ◇ *A* podniosł(e) (3). ◇ *I m* podniosłymi (1). *f* podniosł(e)mi (1).

Sł stp: podniosły, podniesły, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. Wysoki (26) :

a. *Wyższy niż otoczenie; acclinis, acclinus, acclivis, acclivus, editus, elatus, intumescens, leniter erectus, subgrandis, sursum pendulus Mącz; elevatus, exaltatus, excelsus, sublimis PolAnt (19) : Grumus, Kupka roley albo gorka podniosła ná roley. Mącz 150a; AEditor locus alicuius montis, Podnieysleyfza gorká yákiey góry/ gorká ná górzę [!] pagorek. Mącz 485c, 2a, 101b, 159c, 425c, 468c; BudBib Is 2/15; Y znacznego Rycerstwa niepoślednie koło Stáwi fię: ktore iedno oblápily fwymi Y Niemen y Wiliia brzegi podniośłymi. WitosłLut A2; [Zamek też z ludem wespół podniosły spalili StryjPoczqt 285].*

[W połączeniu szeregowym: á tam gdzie naydziełz ptakow więcey támże pátrzay gdzieby choiná byłá cudna/ podniofła/ gálęzišta CygMyśl A2v.]

W porównaniu (1): SYmon Syn Oniafzow [był] [...] Iáko oliwá piękna y rodzáyna/ y iáko Cyprys podniosły áfz ku obłokom [quasi cypressus exaltata in nubibus], BudBib Eccli 50/10.

W charakterystycznych połączeniach: brzeg podniosły(-a, -e), cyprys, gor(k)a (3), miejsce (3), stolec, wieża, ziemia.

Wyrażenia: »ku gorze podniosły« (1): Tho ieft [ipostasis] napewnieyfa zdrowia, ktora ieft ku białofci fklonnieyfa, gładka/ ku gorze podniofła/ napodobieńtwo fzyfzki fołnowey FalZioł V 10.

»podniosły ku obłokom« (1): BudBib Eccli 50/10 cf W porównaniu.

»wielkością podniosły« (1): á ktore zwierzęta wielkością podniofle/ y rozszerzone ftánęły/ tedy tym onęfz ogromność/ onęfz wielkość dał ku obronie. GórnRozm Nv.

»od ziemi podniosły« (2): od ziemi nie barzo ma być podniofły [stolec, tj. stólek]/ á w pořzodku wydłubany FalZioł V 20a; Mącz 312d.

Szeregi: »wyniosły a podniosły« (1): Supercilium, [...] Aliquando accipitur, miáfto wyniosłego á podnieśleyfzłego [!] mieyfcá. Mącz 433d.

»wysoki a podniosły« (1): Ná gorze wyfokiey á podniosley [Super montem excelsum et elevatum] poftáwiłes kownatę twoię BudBib Is 57/7.

Przen (3) : á co wyfoko ftoi będzie podrąbiono/ á podniofle rzeczy będą złożone [et sublimes humiliabuntur]. BibRadz Is 10/33; Bo wyfoki (ieft) Iehowá/ lecz ná niłkiego pátrzy/ á (co ieft) podniosłego (to on) zdáleká zna. BudBib Ps 137/6.

Szereg: »podniosły i długi« (1): ále z iego [Dawida] źiarneczka/ z ták máłego o sobie rozumienia/ wielkie drzewo y rodzaj Mellyafzá Chryftuła wrośł/ y kroleřtwo y páńřtwo podniofle y długie. SkarKaz 83b.

b. *Podniesiony ku górze; wyprostowany; sublatus Mącz, Cn; erectus, prosus, subrectus, surrectus, sursum tendens Cn (3)*: Sublatum ad frontem supercilium cui depressum opponitur, Podniosłe brwi/ to yeft wełoły wzrok. *Mącz* 457c.

Wyrażenie: »podniosłe głowy« (1): ia widzę cory Syońkye/ [...] á ony chodzą z wyciągnionemi fzyiámi á s podniosłemi głowámi *RejPos* 306.

Przen (1) :

Wyrażenia: »podniosłe głowy« (1): Zápprawdę zetrze Pan Bog ták fwoyemi fłowy/ Wífytkich fwych nyeprzyiacyoł ty podnyośle głowy *LubPs* P5v.

[»podniosły rog« = *zuchwałość*: mam nádzieię w Bogu/ Zeć iáko drugim vtrę podniosłego rogu. *ŁaszczPogrom* 9v.]

c. *Znajdujący się wyżej niż normalnie (4)* :

Wyrażenie: »podniosły ku gorze, wzgorę« [szyk 2:2] (3:1): Też maczicę podniosła ku gorze białem głowam fciąga nadoł gdy thym Galbanem będzie okadzona *FalZioł* III 33c, ++4c, I 124b, III 3a.

2. *Pyszny, hardy (16)* : Serce ich w hárdey myfli z nádętofcyá buyáło/ [...] Potwarftwá vzywáiąc w podniosłej wymowności. *LubPs* Rv.

podniosły w czym (3): Podobyenftwo człowieká w złich fprawách podniosłe^{go} *LubPs* K2v *margin.* Cf »w myśli podniosły«.

W porównaniu (1): Iż widzyałem złołniká w myfli podniosłego iáko drzewo Cedrowe *RejPos* 228v.

W charakterystycznych połączeniach: człowiek podniosły(-a), wymowność, złołnik (2).

Wyrażenia: »podniosły duch« = *pycha* (1): Szkodliwe vboftwo/ niedoátatek dobrych vczyńkow: á podniosły duch/ bogáctwá fałzywe. *SkarKaz* 352b.

»podniosła myśl; w myśli podniosły« [szyk 5:4] (7;2): Przeciwno myfli podniosłej *RejPs* 198 *margin.*, 198; *RejJóz* E7 [2 r.]; Bom ya widzyał złołniká w myfli podnyośłego *LubPs* K2v, H3, dd6v; *RejPos* 228v; *SkarKaz* 83b.

Szereg: »podniosły a wielki« (1): Lecz gorną o łobie dumą y podniosła á wielką myślą/ siła łobie zepfuie człowiek. *SkarKaz* 83b.

W przen (3) :

Wyrażenia: »podniosły język« (1): Ale bog rad niífczy tákíe vftá fáłeczne á podniosły język *RejPs* 17.

»podniosłe serce« [szyk 1:1] (2): *RejPos* 200; Korzeń z ktorego gniew nieporządny wyrafta/ ieft [...] hárdość podniosłego fercá. *SkarKaz* 314a.

a. *W funkcji rzeczownika (1)* :

W przeciwstawieniu: »pokorny ... podniosły« (1): Závždy ftrzela wyfoko/ Pan Bog pokornemi. Aleby záfię trzebá/ teź folgowác temu/ Bo bárzo więc rad vmknie/ ftołká podniosłemu. *RejZwierz* 59.

Synonimy: 1., 2. wyniosły; 1. wysoki; 2. buczny, butny, chłubliwy, hardy, nadęty, pyszny, wysokomyślny, zuchwały.

Cf **PODNIIEŚĆ**